

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆԹԱՑ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

«Ազգային առաջընթաց» կուսակցությունը ձախակողմյան ուղղվածության ուժ է, որի գաղափարախոսությունը սոցիալ-լիբերալիզմն է, որը հաշվի է առնում հայ ժողովրդի ազգային առանձնահատկություններն ու ազգային արժեքները:

«Ազգային առաջընթաց» կուսակցության նպատակն է ապահովել պետական կառավարման համակարգում հակակշիռների ու զսպումների մեխանիզմների ներդրումը, ապակուսակցականացնել հանրային հարաբերությունները և ազատագրել քաղաքական կյանքը կապիտալի գերիշխանությունից:

Կուսակցության ծրագիրը խարսխված է հետևյալ հիմնարար սկզբունքերի վրա՝

ա. Սոցիալական արդար միջավայրի ձևավորում և սոցիալական վիճակի կտրուկ բարելավում, քանի որ պետության զարգացման նախապայմանը ծայրահեղ աղքատների բացակայությունն է և սոցիալական արդարության առկայությունը: Միայն սոցիալապես ապահովված քաղաքացին կարող է զարգացնել տնտեսությունը և լիարժեք մասնակցել երկրի քաղաքական կյանքին:

բ. Կրթության և տեղեկատվության մատչելիության ապահովում, քանի որ միայն կրթված ու տեղեկացված քաղաքացին կարող է կատարել գիտակցված ընտրություն և դրանով իսկ լիարժեք մասնակցել երկրի քաղաքական ու տնտեսական կյանքին:

գ. Հասարակության աստիճանական ապակուսակցականացման իրականացում այն հաշվով, որ պետական կառավարումն ու տեղական ինքնակառավարումը առավելագույնս զերծ մնան կուսակցական շահերի բախումներից: Խորհրդարանական ընտրությունների համակարգի վերափոխում՝ անցում կատարելով իմպերատիվ մադանատով մեծամասնական համակարգին՝ պատգամավորների և ընտրովի այլ պաշտոնյաների հետևանքի ինստիտուտի կիրառմամբ, ինչպես նաև ընտրովի պաշտոնյաների հաշվետվողականության ու պատասխանատվության ընդլայնմամբ:

դ. Քաղաքացիների ուղիղ ժողովրդավարության գործիքակազմի ընդլայնում այն հաշվով, որ քաղաքացիներն ունենան իրական և գործող իրավական լծակներ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերից դուրս ուղղակիորեն իրենց իշխանությունն անմիջականորեն իրականացնելու և համապատասխան քաղաքական որոշումներ ընդունելու հնարավորություն:

Վերը նշված ծրագրային հիմնադրույթների իրականացման նպատակով Կուսակցությունն առաջ է քաշում ծրագրային հետևյալ 20 կետերը՝

1. Սահմանադրության նոր նախագծի մշակում, որը ենթադրում է հանրության լայն հատվածի ներգրավմամբ ու մասնակցությամբ Սահմանադրության նոր նախագծի կամ նախագծերի մշակում՝ նպատակ ունենալով հաստատել Սահմանադրական կարգ և ապահովել իշխանության երեք թևերի՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական, միջև հավասարակշռության ու փոխադարձ զսպման իրական ու գործուն համակարգի ձևավորումը, ինչպես նաև ամրապնդել ու զարգացնել տեղական ինքնակառավարման համակարգը՝ որպես ժողովրդավարության ու իրավական պետության հիմնասյուն: Հանրության լայն շերտերի ներգրավումը Սահմանադրության մշակման գործընթացին ենթադրում է անհրաժեշտության դեպքում Սահմանադրության

մի քանի տարբերակներով Մահմանադրության գլուխների մի քանի տարբերակների մշակում և առաջադրում ժողովրդական քվեարկությանը՝ հանրաքվեին:

Գործող 2015թ Մահմանադրությունը, մշակված լինելով կոնկրետ անձանց ու խմբի շահերից ելնելով, իրավական ու քաղաքական առումով չի կարող նպաստել պետականաշինությանը, ինչպես նաև իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի զարգացմանը ու սահմանադրական կարգի ամրապնդմանը, քանի որ նրանում առկա են այնպիսի լուրջ թերություններ, որոնք հանգեցնում են իշխանական լծակների ոչ հավասարաչափ բաշխման և իշխանության գերկենտրոնացում վարչապետի ձեռքին, ինչպես որ դա նախկինում արված էր նախագահի ինստիտուտի առումով: Սա իր հերթին ստեղծում է կոռուպցիոն մեծագույն խնդիրներ և անպատասխանատվության միջավայր:

Առաջարկվում է նաև Մահմանադրության մեջ ամրագրել քաղաքացիների խաղաղ, առանց զենքի ապստամբության կամ հեղափոխության իրավունքը, ինչպես նաև քաղաքացիների՝ սահմանադրական ու օրենսդրական հանրաքվե նախաձեռնելու առավել հասանելի իրավունքը: Առաջարկվում է վերացնել կամ էականօրեն սահմանափակել պատգամավորների ու բարձրագույն այլ պաշտոնատար անձանց անձեռնմխելիությունը և իմունիտետը, ինչպես նաև ամրագրել պատգամավորների կողմից ընտրողների առաջ հաշվետվողականության լուրջ ընթացակարգեր, այդ թվում՝ հետկանչի ինստիտուտը:

2. Կառավարության և պետական ծառայողների թվաքանակի էական կրճատում՝ նախարարությունների թիվը հասցնելով 10-ի՝ կրկնվող կամ համանման գործառույթների կրճատման ու համատեղման միջոցով՝ դրա հաշվին նաև ապահովելով նաև աշխատավարձի բարձրացում: Մեր համոզմունքն է, որ պետական ծառայողների թվաքանակը պետք է համամասնական լինի երկրի բնակչության թվին, ինչի պարագայում, մինչև 4-5 միլիոն բնակչության դեպքում Հայաստանում նախարարությունների թիվը չպետք է անցնի 10-ից:

Առաջարկվում է Ոստիկանության համակարգի բարեփոխում Վրաստանի օրինակով՝ հին անձնակազմի պարտադիր վերատեստավորմամբ, վերապատրաստմամբ և քանակային կրճատմամբ:

Առաջարկվում է Զինված Ուժերի համակարգի բարեփոխում՝ 2 տարվա ընթացքում կրճատելով պարտադիր զինվորական ծառայության ժամեկտրքաղաքացիների համար մինչև 1 տարին ընդլայնելով արհեստավարժ պայմանագրային զինվորական ծառայության շրջանակը և քանակը: Սա ենթադրում է նաև քաղաքացիական պաշտպանության համակարգի զարգացում և մասնագիտական միավորների (հետախուզություն, կիբեռ-անվտանգություն, նորագույն զինատեսակների կառավարում ու ավտոմատացում, հրետանի և այլն) տեսակարար կշռի աճ:

Երկրի պաշտպանողականությունը մեծացնելու նպատակով առաջարկվում է 27 տարին լրացած քաղաքացիներին, ովքեր չունեն հոգեկան առողջական խնդիրներ և որևէ դատվածություն, տրամադրել ոչ ավտոմատիկ զենք կրելու իրավունք, որը կենթադրի նաև այդ անձանց կողմից տարին առնվազն երկու անգամ պարբերական զինպատրաստության դասընթացներին ու գորավարժանքներին պարտադիր մասնակցություն: Այս ամենի արդյունքում նախատեսվում է ունենալ մի քանի հարյուր հազարանոց քաղաքացիական պահեստազոր, որն ի վիճակի է մոբիլիզացվելու մեկ-երկու շաբաթվա ընթացքում և որն ունենալու է բավարար զինվորական պատրաստվածություն ու գիտելիք: Այս համակարգը դիտարկվում է որպես Հայաստանի ազգային ու ռազմական անվտանգության համակարգի կարևորագույն բաղադրիչ:

Նախատեսվում է գերուժեղ վարչապետության ինստիտուտի և խորհրդարանական կայուն մեծամասնության սահմանադրական պահանջի վերացում՝ գործադիրի ղեկավարի լիազորությունների մի մասը փոխանցելով կառավարությանը, առանձին նախարարներին, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, Վերահսկիչ պալատին և Ազգային ժողովին՝ հավասարակշռելով պետական կառավարման ողջ համակարգը՝ դատական, օրենսդիր և գործադիր մարմինների միմյանց զսպելու ու հակակշռելու մեխանիզմը:

Առաջարկվում է մեծացնել Ազգային ժողովի Վերահսկիչ պալատի դերը և ինքնուրույնությունը՝ գուգահեռաբար մեծացնելով ՁԼՄ-ների ու հասարակական կազմակերպությունների վերահսկողական դերակատարումը: Այս երկու ինստիտուտները՝ Վերահսկիչ պալատ և ՁԼՄ-ներ/հասարակական կազմակերպություններ, ըստ էության, պետք է ձևավորեն չորրորդ իշխանությունը՝ հանրային վերահսկիչ իշխանությունը, որը ժողովրդավարական երկրներում լրացուցիչ երաշխիք է ընդդեմ պետական հնարավոր չարաշահումների:

3. Ռազմավարական կարևորության խնդիր է համարվում առաջիկա 5 տարվա ընթացքում Հայաստանի բնակչության թիվը կրկնապատկելը՝ հատկապես ծնելիության աճի ու ծնելիության խթանման միջոցով, ինչպես նաև ներգաղթի կազմակերպման արդյունքում, որը ենթադրում է ոչ միայն նպաստավոր իրավական (այդ թվում՝ դատական ու հարկային) ու տնտեսական միջավայրի ստեղծում, այլև ենթակառուցվածքների արդիականացում և համապատասխանեցում միջազգային բարձր չափանիշներին՝ դրանով իսկ հեշտացնելով ներգաղթյալների ինտեգրումը Հայաստանի ուսումնական ու աշխատանքային միջավայրին: Այս առումով անհրաժեշտ է նաև աշխատանքային ու կրթական օրենսդրության կատարելագործում:

4. Քաղաքացիների՝ երթերի, ցույցերի և հանրահավաքների կազմակերպման ու անցկացման իրավունքի սահմանադրական ու օրենսդրական երաշխիքների ընդլայնում, ինչպես նաև լրատվամիջոցների ու խոսքի ազատության երաշխավորման համար իրավական ու տնտեսական երաշխիքների ստեղծում: Կուսակցությունները և նրանց հետ փոխկապակցված կազմակերպությունները չպետք է կարողանան ուղղորդել կամ կառավարել լրատվական դաշտը: Պետք է օրենքով արգելել կուսակցություններին մասնաբաժին ունենալ լրատվական միջոցներում:

Անհրաժեշտ է նաև տվյալ ոլորտում պետական ուղղակի մասնակցության նվազեցում, ներառյալ հանրային կամ պետական լրատվամիջոցների ի սպառ բացակայություն: Դրա փոխարեն անհրաժեշտ է պետական հստակ կարգավորում և հանրային հատվածի ու քաղաքացիական հասարակության ներգրավում հանրային լրատվության միջոցների լիցենզավորման ու կարգավորման գործընթացին: Դա նաև ենթադրում է ՁԼՄ-ների ֆինանսական թափանցիկություն, ռուսական, եվրոպական և ամերիկյան ռադիո ու հեռուստա-ալիքների միջև եթերաժամերի հավասարաչափ բաշխում, ազատ ու թափանցիկ մրցույթների կազմակերպում հեռուստա և ռադիո հաճախականությունների համար՝ հայոց լեզվով հեռուստառադիո ալիքների ու ծրագրերի գերակայությամբ: Մեր համոզմունքն է, որ ժամանակակից հասարակության առաջընթացի կարևորագույն երաշխիքը տեղեկատվության մատչելիությունն է և տեղեկատվության բազմակողմանիությունը:

5. Քաղաքացի-պետություն պայմանագրի, այսինքն՝ Հասարակական դաշինքի ու Ինքնիշխան ժողովրդի գաղափարի հանրամատչելի ու լայն տարածում հասարակության շրջանում, այդ թվում՝ դպրոցներում ու ԲՈՒՀ-երում ուսումնական ծրագրերի միջոցով: Այս առումով անհրաժեշտ է նաև վերանայել հայոց պատմության ու իրավունքի դասաժամերի ու դասերի բովանդակային կողմը: Սա ենթադրում է Հայ Առաքելական Եկեղեցու դերի վերաիմաստավորում, այդ թվում՝ նրա իրավական ու փաստական տարանջատում պետական կառավարումից, կրթությունից ու բանակից: Դպրոցներում ու ԲՈՒՀ-երում անհրաժեշտ է ուժեղացնել նաև քաղաքաշտպանության ու Սահմանադրության դասավանդման որակը: Կրթության գլխավոր նպատակներից մեկը պետք է հռչակվի քաղաքացի կրթելը:

6. Ուսումնական հաստատությունների, այդ թվում՝ դպրոցների ու ԲՈՒՀ-երի, ինչպես նաև դրանց ուսխորհուրդների ու կառավարման մարմինների ապաքաղաքականացում, ապակուսակցականացում և ինքնակառավարման ապահովում: Սա ենթադրում է ոչ միայն օրենսդրական մի շարք փոփոխություններ, այլև ֆինանսական ինքնուրույնության ապահովում, որը կբացառի պետական միջամտությունը ԲՈՒՀ-երի ներքին գործերին: Պետք է բացառվի պետական պաշտոնյաների ընդգրկումը ԲՈՒՀ-երի կառավարման խորհուրդներում ու մարմիններում: Անհրաժեշտ է վերանայել դպրոցների կառավարման ու ինքնակառավարման մեխանիզմները՝ ընդլայնելով դպրոցների ինքնուրույնությունը և ծնողական համայնքի

վերահսկողական գործառնությունները: Պետք է բացառել դպրոցների և մանկավարժների ներգրավումը ընտրական ու քաղաքական գործընթացներին: Պետք է էականորեն բարձրացվի մանկավարժների աշխատավարձը:

Կրթությունը հոչակվելու է տնտեսության գերակա ճյուղ՝ որակյալ ու մատչելի միջին մասնագիտական, բարձրագույն ու հետբուհական կրթություն ապահովելու հաշվին արտերկրյա ուսանողների հոսք ապահովելու միջոցով: Տնտեսության այս ճյուղն ունի մեծագույն ներուժ՝ տնտեսության այլ ճյուղերի զարգացմանը նպաստելու առումով, հատկապես ֆինանսական միջոցների ներհոսքի, անշարժ գույքի շուկայի ու սպառողական ապրանքների վաճառքի տեսանկյունից:

7. Առաջարկվում է ստեղծել ԱՄՆ Գրին Քարտի (Կանաչ Քարտ) նմանությամբ ներգաղթային համակարգ՝ համապատասխան օրենսդրությամբ, ու Իսրայելի օրինակով ոլորտ առ ոլորտ մասնագետներին Հայաստան հրավիրելու, նրանց ֆինանսավորման ու ինտեգրման խնդիրները լուծելու ու Հայաստանում հաստատվելու համար (Փուլային ազգային նախագիծ)□

Առաջարկվում է հարկատեսակները ու հարկային բեռը կրճատել մի քանի անգամ, հատկապես միջին խավի ու մանր ու միջին ձեռնարկատիրության համարայդ թվում՝ պարզեցնել հարկային օրենսդրությունը, միաժամանակ հարկային բեռը բարձրացնելով միայն հանքարդյունաբերության ոլորտում, քանի որ այն չի համարվելու գերակա ճյուղ: Խստացվելու է ֆինանսական ու քրեական պատասխանատվությունը հարկային օրենսդրության խախտման համար:

Խստացվելու են նաև օրենսդրական ու լիցենզավորման պահանջները հանքարդյունաբերության ոլորտում լիցենզիաների տրամադրման հետ կապված՝ նպատակ ունենալով սահմանափակել հանքարդյունահանման ծավալները և դրա ֆինանսական գրավչությունը:

Ռազմական արդյունաբերությունը, արևային էներգիայի ու քամու հաշվին էլեկտրոէներգիայի արտադրությունը, տեղեկավական ու բարձր տեխնոլոգիաները, դեղագործությունը, թեթև արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունն ու զբոսաշրջությունը հայտարարվելու են գերակա ճյուղեր:

8. Ազգային առաջնահերթություն է համարվելու միջին խավի ձևավորումը՝ հիմնված այն համոզմունքի վրա, որ սեփականության իրավունքի ազատ իրականացումը, տնտեսական ազատ մրցակցությունը և միջին ու մանր ձեռնարկատիրությունը պետության անվտանգության, քաղաքական բազմակարծության և օրինականության ապահովման հիմքն են: Միջին խավը դիտարկվելու է որպես պետության կայուն զարգացման հիմնասյուն: Սա ենթադրում է հարկային ու կենսաթոշակային լուրջ բարեփոխումներ, որոնք միտված կլինեն միջին խավի ձևավորմանը և ծայրահեղ աղքատների ու ծայրահեղ հարուստների միջև առկա ջրբաժանի կրճատմանը: Պարտադիր կենսաթոշակային համակարգը փոխարինվելու է ամբողջությամբ կամավոր համակարգով՝ խթանիչ հարկային բաղադրիչով, որի պայմաններում պետությունն ապահովելու է նվազագույն կենսաթոշակի վճարում՝ անկախ անձի կողմից կամավոր կենսաթոշակային համակարգին միանալու հանգամանքից:

Գյուղական բնակչությանը մենք համարում ենք ազգային ներուժի հիմքերից մեկը և միջին խավի անբաժանելի մասը: Ուստի, առաջնահերթություն ենք համարում գյուղատնտեսության զարգացումը՝ հաշվի առնելով ամեն մի գյուղի առանձնահատկությունները և բնական ռեսուրսների (անտառ, դաշտավայր, գետ, լիճ և այլն) առկայությունը: Ըստ այդմ, մշակվելու է ամեն համայնքի պահանջներից բխող գյուղատնտեսական զարգացման ծրագիր, այդ թվում՝ անասնապահության, ձկնաբուծության, փայտամշակման, այգեգործության և այլ ուղղություններով:

Գյուղատնտեսության զարգացման գործում կարևոր ենք համարում չորս տոկոսը չգերազանցող գյուղատնտեսական վարկերի տրամադրումը, որակյալ սերմնացուի ու անասնապահության համար

անհրաժեշտ անասնատեսակների ներկրման ու արտադրանքի մթերման/արտահանման գործընթացների պետական հստակ կարգավորումը, պետական աջակցությունը, արտավալյուրների ու գյուղատնտեսական նշանակության այլ հողերի օրենսդրական կարգավորումը և տարերային աղետների կանխարգելման իրականացումը:

9. Երկրում արդարության ու պատասխանատվության մթնոլորտ ձևավորելու անհրաժեշտությունից ելնելով, առաջարկվում է քրեական պատասխանատվության ենթարկել վերջին 20 տարվա ընթացքում ընտրական կեղծիքների ու Ընտրական օրենսդրության խախտումների կազմակերպիչներին՝ բացառելու համար այդ հանցագործների ներթափանցումը նոր Հայաստանի քաղաքական ու պետական կառավարման համակարգ և բացառելու հետագայում նմանխախտումները՝ ձևավորելով պատժելիության մթնոլորտ:

10. Քաղաքական հնչեղություն ունեցող հանցագործությունների բացահայտում և օբյեկտիվ քննություն, այդ թվում՝ Հարսնաքարի գործի, Բուդաղյանների սպանության, Հոկտեմբերի 27-ի, Մարտի 1-ի, Բերձորի միջադեպ և այլն՝ կատարողներին ու կազմակերպիչներին պատասխանատվության ենթարկելու նպատակով՝ օրենքով սահմանված կարգով: Այս գործընթացին պետք է մասնակից դարձվեն միջազգային և տեղական իրավապաշտպան կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

11. Ընտրական գործընթացի տրամաբանության փոփոխում, որը ենթադրում է նոր Սահմանադրության, Ընտրական նոր օրենսգրքի ու Կուսակցությունների մասին նոր օրենքի ընդունում այն հաշվով, որ բացառվեն հետագա ընտրակեղծիքների բոլոր դրսևորումները, լրացվեն այն բոլոր բացերը, որոնք օգտագործելով ներկայումս բարեգործության անվան տակ ընտրակաշառք է բաժանվում, ինչպես նաև նպատակ ունենալով նվազեցնել կուսակցությունների ազդեցությունը տեղական ինքնակառավարման ոլորտում և գործադիր-կարգադրիչ ոլորտում:

Անհրաժեշտ է ապահովել մամուլի ու խոսքի ազատությունը ու հավասար հնարավորությունները ընտրությունների մասնակից բոլոր կուսակցությունների համար՝ անկախ նրանց ֆինանսական հնարավորություններից, երաշխավորվի թափանցիկ հաշվարկն ու ընտրությունների ամփոփումը (հավասար ներկայացուցչություն ընտրական հանձնաժողովներում) □ Սա նաև ենթադրում է ընտրությունների ժամանակ ծախսվող ֆինանսական միջոցների առավելագույն թույլատրելի սահմանի ու գրավների չափերի էական նվազեցում: Պետք է նաև բացառել մանկավարժների ներգրավումը ընտրական գործընթացին՝ արգելելով նրանց անդամակցությունը ընտրական հանձնաժողովներին:

Անհրաժեշտ է նաև վերացնել Ազգային ժողովի ընտրություններից հետո պատգամավորների կողմից մանդատները վայր դնելու ու կառավարությունում պաշտոն ստանձնելու արատավոր պրակտիկան: Պետք է ձգտել կառավարությունը վերածել արհեստավարժ կառույցի, և ոչ թե քաղաքական ու կուսակցական պայքարի թատերաբեմի: Ավելին, որպես պատգամավորի թեկնածու առաջադրված պաշտոնյան պետք է հրաժարական ներկայացնի կամ պարտադիր արձակուրդ գնա՝ բացառելու համար վարչական ռեսուրսի կիրառման հնարավորությունը: Առաջարկվում է նաև արգելել պետական պաշտոնյաներին լինել կուսակցության կառավարման ու ղեկավար մարմնի անդամ:

Անհրաժեշտ են նաև օրենսդրական փոփոխություններ՝ բացառելու համար պետական ծառայության ու պետական ռեսուրսների օգտագործումը կուսակցաշինության համար: Այս առումով կարևոր է սահմանել, որ նախարարի պաշտոնից բացի, մնացած բոլոր ծառայողները ապակուսակցական են ու նախարարության աշխատակազմի մաս, ներառյալ նախարարի տեղակալներ, խորհրդականներ, օգնականներ՝ կրճատելով նրանց թիվը: Ուստի, անհրաժեշտ են նաև Քաղաքացիական ծառայության ու Հանրային ծառայության մասին օրենքների բարեփոխումներ՝ մասնագիտական ծառայության որակի բարձրացման և կուսակցական ազդեցության նվազեցման նպատակով:

12. Կոռուպցիայի ու հովանավորչության դեմ իրական պայքարի իրականացում և քրեական պատժի խստացում՝ պաշտոնատար անձանց կողմից տվյալ հանցագործությունների կատարման դեպքում: Անհրաժեշտ է սահմանել և նախատեսել պատիժ քաղաքական կոռուպցիայի ու հովանավորչության համար՝ միազգային առաջադեմ փորձի հաշվառմամբ: Մեր համոզմամբ կաշառակերության դեմ պայքարի կարևոր տարրերից է օրենսդրության կատարելագործումը այն հաշվով, որ բացառվեն կոռուպցիոն ռիսկեր ստեղծող իրավակարգավորումները և կրճատվեն հայեցողական լիազորությունները:

13. Առաջարկվում է իրականացնել լյուստրացիայի՝ իր ողջ հնարավոր ծավալով՝ թե քաղաքական թե տնտեսական առումով, որը ենթադրում է նաև օտար պետության գործակալների գաղտնագրծում, բացահայտում, պետական պաշտոններից հեռացում և պատիժ՝ օրենքով սահմանված կարգով:

14. Անցումային (ժամանակավորապես գործող) օրենքի ընդունում՝ գույքի և եկամուտների օրինականացման մասին, որի համաձայն երբևէ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի, վարչապետի, փոխվարչապետի, նախարարի, նախարարի տեղակալի, ԱԺ պատգամավորի, կառավարությանն առընթեր մարմինների ղեկավարների, դատավորների, դատախազության, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի, Կենտրոնական բանկի, մյուս հանձնաժողովների անդամների և այլ բարձրաստիճան ղեկավար պաշտոնատար անձանց եւ նրանց հետ փոխկապակցված անձանց գույքային վիճակի ուսումնասիրության արդյունքում հանցավոր ճանապարհով, անհայտ աղբյուրից կամ անհայտ եղանակով ստացված գույքը և եկամուտները կարող են օրինականացվել որոշակի ընթացակարգով, որի արդյունքում պետական բյուջե պետք է վճարվի այդ գումարների կամ գույքի արժեքի մոտ 30-50%՝ կախված եկամտի և գույքի տեսակից, իրավախախտումների ծանրությունից, եկամտի աղբյուրից և այլ հանգամանքներից:

Ընդ որում, քննության հետ համագործակցող և այս օրենքի հնարավորություններից օգտվող անձինք այդ արարքների մասով կազատվենքրեական պատասխանատվությունից, սակայն պետական պաշտոն զբաղեցնող/զբաղեցրած անձինք կգրկվեն պետական պաշտոն զբաղեցնելու իրավունքից առնվազն 5 տարով՝ կախված մի շարք հանգամանքներից: Այս օրենքի գործողության ավարտից հետո անձինք, ովքեր չեն օգտվի վերը նշված օրենքի ընձեռած հնարավորությունից և չեն օրինականացնի իրենց ունեցվածքը, կենթարկվեն օրենքով նախատեսված ողջ պատասխանատվության, այդ թվում՝ ապօրինի ճանապարհով ստացված եկամտի մինչև 90% բռնագանձում և ազատագրկում:

15. Ընդլայնել տեղական հանրաքվեների կիրառման շրջանակը, ամրագրելով ՀՀ քաղաքացիների առնվազն 30 հազարի կողմից օրենսդրական, իսկ 50 հազարի կողմից սահմանադրական հանրաքվե նախաձեռնելու իրավունքը: Սահմանադրությամբ ամրագրել նաև առնվազն 30 հազար ստորագրությամբ ցանկացած օրենք կամ միջպետական պայմանագիր կասեցնելու ու Սահմանադրական դատարան դիմելու քաղաքացիների իրավունքը: Անհրաժեշտ է մշակել և ներդնել բոլոր տեսակի ընտրովի պաշտոններից հետկանչի ընթացակարգ:

Առաջնահերթ համաժողովրդական հանրաքվեի պետք է դնել ԱՊՀ, ԵԱՏՄ, ՀԱՊԿ և այլմիջպետական ու վերապետական կառույցներին Հայաստանի անդամակցության, ինչպես նաև Հայաստանի տարածքում օտար պետությունների ռազմաբազաների առկայության նպատակահարմարության հարցը՝ ստանալու համար ՀՀ քաղաքացիների կարծիքը: Որպես գործելաոճ պետք է սկսել կիրառել հանրաքվեների ինստիտուտը՝ Հայաստանի արտաքին քաղաքական կողմնորոշումների ընտրության և Արցախի հարցի կարգավորման հարցի շուրջ՝ ՀՀ քաղաքացիների կարծիքը հաշվի առնելու նպատակով:

16. Վերականգնել արտերկրում բնակվող ՀՀ քաղաքացիների ընտրական իրավունքը: Վերացնել բոլոր տեսակի սահմանադրական ու օրենսդրական արգելքները նրանց կողմից ՀՀ ընտրովի պաշտոններում առաջադրվելու հետ կապված՝ հատկապես բնակչության ցենզը, հաշվի առնելով վերջին տարիների արտագաղթի ահռելի չափերը, դրա սոցիալական պատճառներն ու պարտադրված բնույթը: Այս նորմը կարող է կրել

Ժամանականվոր բնույթ, բայց այն համարում ենք անհրաժեշտ առնվազնը առաջիկա 5-10 տարիների ընթացքում՝ հայրենադարձությունը խթանելու և արտերկրի մտավոր ներուժը կիրառելի դարձնելու համար:

17. Ընդլայնել տեղական ինքնակառավարման ներուժը՝ ամրապնդելով հատկապես տեղական հանրաքվեների ինստիտուտը և ապաքաղաքականացնել ու ապակուսակցականացնել տեղական ինքնակառավարումը: Սա նաև ենթադրում է նոր վարչատարածքային բաժանում և մարզերի փոխարինումը շրջաններով՝ մարզը բաժանելով մեկ կամ մի քանի շրջանի՝ յուրաքանչյուր շրջանում մոտ 70 հազար բնակչության հաշվով՝ յուրաքանչյուր շրջանում հնարավորինս հավասարաչափ բնակչություն ունենալու նպատակով:

Շրջանային մակարդակով կիրականացվի ընտրովի տեղական ինքնակառավարում, իսկ տվյալ շրջանի մեջ ընդգրկված գյուղերը ու քաղաքները կարող են անմիջականորեն ընտրել գյուղապետեր ու քաղաքապետեր կամ դրանք կարող են լինել ավագանու կողմից նշանակովի: Ամեն դեպքում տեղական մակարդակի՝ շրջանային ընտրությունները պետք է լինեն ապաքաղաքականացված, ապակուսակցականացված և արհեստավարժ կառավարիչների մասնագիտական աշխատանք՝ թե ավագանու, և թե գյուղապետերի ու քաղաքապետերի մասով:

Յուրաքանչյուր շրջան հանրաքվեով կարող է որոշել թե որ համակարգն է ընտրում, այսինքն՝ ամեն շրջանի բնակչություն կորոշի, թե ինչպիսի գյուղապետ կամ քաղաքապետ է ուզում ունենալ՝ քաղաքացիների կողմից ուղղակիորեն ընտրված թե ավագանու կողմից նշանակովի: Բոլոր շրջաններում քաղաքացիները կընտրեն 11 հոգուց բաղկացած ավագանի՝ անկուսակցական հիմքի վրա:

Անհրաժեշտ է նաև ամրագրել սահմանափակումներ՝ ընտրությունների ու նշանակումների ժամկետների առումով, այն հաշվով որ միևնույն անձը երկու անգամից ավել չկարողանա ընտրվել/նշանակվել ու վերընտրվել/վերանշանակվել նույն պաշտոնին: Ավագանու անդամների կեսը երկու տարին մեկ ռոտացիոն սկզբունքով կվերընտրվեն, իսկ տեղական ընտրությունների ժամանակ առաջադրվելու իրավունք կունենան քաղաքացիները, այլ ոչ թե կուսակցությունները: Կուսակցությունները կարող են սատարել ու աջակցել ինքնաառաջադրված թեկնածուներին: Սա կնվազեցնի նաև տեղական հեղինակությունների ու խնամի ծանոթ քարեկամների ընտրվելու հնարավորությունը:

Երևանի Կենտրոն համայնքը կշարունակի լինել Հանրապետության մայրաքաղաք՝ ընտրովի տեղական ինքնակառավարման իր մարմնով՝ ավագանիով: Երևանի մյուս թաղային համայնքները կվերաճվեն ինքնակառավարվող շրջանների՝ ըստ անհրաժեշտության միավորվելով հարակից այլ շրջանների հետ, որը նաև կնպաստի տարածքային համաչափ զարգացմանը ու Երևանից դուրս համայնքային կյանքի աշխուժացմանը: Երևան քաղաքը կստանա հատուկ կարգավիճակ, իսկ քաղաքապետը կլինի երևանցիների կողմից ուղղակիորեն ընտրովի կամ Երևանի ավագանու կողմից նշանակովի՝ Երևանի բնակիչների որոշմամբ՝ հանրաքվեի միջոցով:

18. Արցախը հայկական տարածք է, թե պատմական թե փաստացի առումով, և հետևաբար Արցախի հարցի հանգուցալուծումն ունի մեկ տարբերակ՝ Արցախի հարցի հանգուցալուծումն ունի մեկ տարբերակ՝ Արցախում տնտեսության զարգացման, ազգաբնակչության քանակային էական աճի (վերաբնակեցում և ծնելիության աճ) և հզոր պաշտպանական բանակի ստեղծման միջոցով Արցախի դե յուրե միավորում Հայաստանի հետ: Որպես հնարավոր իրավական լուծում առաջարկվում է Արցախում և Հայաստանում անցկացնել նոր հանրաքվե՝ քաղաքացիների նախաձեռնությամբ, որը պետք է դիտարկել որպես երկու հայկական պետությունների միավորման հարցի իրավական լուծման միջազգայնորեն ընդունելի տարբերակ՝ ինքնիշխան ժողովրդի կողմից ուղղակի կամահայտնության և ժողովրդավարական գործընթացների արդյունքում: Նման լուծումը չի կարող չընդունվել ժողովրդավար որևէ երկրի կողմից:

19. Ընդհանուր առմամբ՝ արտաքին հարաբերություններում Հայաստանի կարգավիճակն ուղիղ համեմատական է նրա տնտեսական և ռազմական հզորությունից, ուստի, այս ոլորտում փոփոխությունները ուղղակիորեն կապված են երկրի զարգացման արագությունից և կանխատեսելիությունից:

Հայաստանը պետք է հատուկ, բարիդրացիական և ռազմավարական հարաբերություններ կառուցի Իրանի և Վրաստանի հետ, հատկապես էներգակիրների ներկրման ու վերամշակման և արտաքին առևտրի ոլորտներում: Այդ հարաբերությունները պետք է առավելագույնս զերծ մնան աշխարհաքաղաքական կենտրոնների բախումների ու ազդեցությունների ոլորտից: Այդ հարաբերությունների հիմնաքարը պետք է դիտարկել Հայաստանը՝ որպես Սև ծովը Պարսից Ծոցին կապող առևտրի տարանցիկ ուղի:

ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի, Եվրամիության, Ճապոնիայի, Հնդկաստանի և Չինաստանի հետ Հայաստանի հարաբերությունների նպատակը ինքնիշխան, արժանապատիվ, հավասարակշռված ու փոխշահավետ հարաբերությունների հաստատումն է:

Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչումը դիտարկվում է Հայաստանի անվտանգության կարևոր երաշխիքներից մեկը, որպիսի գործընթացը պետք է ներառի Թուրքիայի կառավարությանը փախհատուցման պահանջ ներկայացնելը:

20. Քաղաքացիներին նախատեսվում է հնարավորություն ընձեռել՝ սահմանադրական հանրաքվեի միջոցով իրենց դիրքորոշումը հայտնել հետևյալ հարցի շուրջ՝ 27 տարին լրացած Հայաստանի քաղաքացիներին ոչ ավտոմատիկ մարտական զենք կրելու իրավունք տալու հարցի շուրջ՝ ամրագրելով քաղաքացիների ինքնապաշտպանության իրավունքը, այդ թվում՝ ռազմական կամ պատերազմական դրության ժամանակ: Այս իրավունքը պետք է ենթադրի նաև որոշակի սահմանափակումներ անձի առողջական վիճակի, դատվածությունչունենալուն այլ հանգամանքների հետ, և ենթադրի պարբերաբար ու պարտադիր կարգով գորավարժանքներին մասնակցություն և պահեստագործում հաշվառում: Այսինքն՝ զենք կրելու իրավունքը դիտարկվում է ազգային անվտանգությունն ամրապնդելու և ռազմական անհրաժեշտությամբ պայմանավորված արագ մոբիլիզացվող արհեստավարժ պահեստագոր ունենալու համատեքստում: